

Egészségügyi adatvédelemmel kapcsolatos bírósági ügyek

Dr. Alexin Zoltán, PhD.
Szegedi Tudományegyetem, TTIK,
Szoftverfejlesztés Tanszék
H-6720 Szeged Árpád tér 2.
e-mail: alexin@inf.u-szeged.hu
<http://www.inf.u-szeged.hu/~alexin>

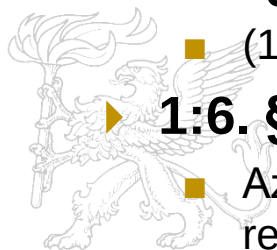
Adatvédelmi törvény

- Az Információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. Törvény, hatályos 2012. január 1-től
 - ▶ 4. § (1) Személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető.
 - ▶ (2) Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához **elengedhetetlen**, a cél elérésére alkalmas. A személyes adat csak **a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető**.
 - ▶ (3) A **személyes adat** az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, **amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható**. Az érintettel akkor helyreállítható a kapcsolat, ha az adatkezelő rendelkezik azokkal a technikai feltételekkel, amelyek a helyreállításhoz szükségesek.
 - ▶ (4) Az adatkezelés során biztosítani kell az adatok **pontos**ságát, **teljes**ségét és – ha az adatkezelés céljára tekintettel szükséges – **naprakész**ségét, valamint azt, hogy az érintettet csak az adatkezelés céljához szükséges ideig lehessen azonosítani.

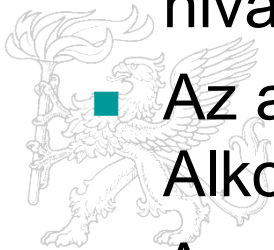
Polgári Törvénykönyv

- 2013. évi V. törvény, hatályos 2014. március 15-től
- ▶ 1:1. § *[A törvény hatálya]*
 - E törvény a **mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint** szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait.
- ▶ 1:3. § *[A jóhiszeműség és tisztesség elve]*
 - (1) A jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során **a felek a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni.**
 - (2) A jóhiszeműség és tisztesség követelményét sérti az is, akinek joggyakorlása szemben áll olyan korábbi magatartásával, amelyben a másik fél okkal bízhatott.
- ▶ 1:5. § *[A joggal való visszaélés tilalma]*
 - (1) **A törvény tiltja a joggal való visszaélést.**
- ▶ 1:6. § *[Bírói út]*
 - Az e törvényben biztosított **jogok érvényesítése** – ha törvény eltérően nem rendelkezik – **bírói útra tartozik.**

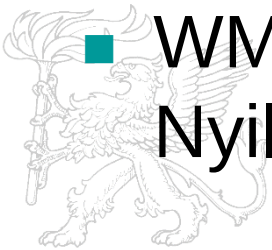
Miért nehéz adatvédelmi pert indítani?

- Az egészségügyi adatkezelések kényszerintézkedésként valósulnak meg, ami eleve kizárja a bírósági utat
- Az alaptörvényből szándékosan kimaradtak azok a nemzetközi emberi jogi elvek, amelyek korlátoznák a jogalkotó hatalmát (és az Alkotmánybíróság sem állapított meg semmilyen korlátot).
- Az Alkotmánybírósághoz nemzetközi egyezményre hivatkozva magánszemély nem nyújthat be indítványt
- Az adatvédelmi biztostól elvették az Alkotmánybírósághoz fordulás lehetőségét 2012-ben
- Az alapvető jogok biztosa?

Milyen nemzetközi normákat nem vesz figyelembe az állam?

- Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. cikk
- Oviedói Egyezmény 2. cikk
- Európai Unió Alapjogi Chartája 3. cikk
- Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikk
- EU 95/46/EK adatvédelmi irányelv 7. cikk, 8. cikk
- WMA Helsinkai Nyilatkozat, Washingtoni Nyilatkozat

Szempontok az egészségügyi adatvédelmi jogalkotásban

Szempontok	Figyelembe veszik-e?	
Nemzetközi emberi jogi egyezmények		nem
Nemzetközi orvosi etikai dokumentumok		nem
Polgári jog kétezer éves hagyománya		nem
Adatvédelmi szakértelem		nem
Nemzetközi legjobb gyakorlat		nem
Személyes haszon, karrier, hatalom	igen	
Betegek fegyelmezése, szemmel tartása, fenyegetése	igen	

Alexin, Z.: *Hungary's unorthodox approach to personal privacy*, Health and Technology, Special Issue on Privacy and Security of Medical Information, online version,
[DOI: 10.1007/s12553-017-0181-7](https://doi.org/10.1007/s12553-017-0181-7),
Springer Verlag (2017).

Két folyamatban levő per

- Visszamenőleges kényszerintézkedés bevezetése (visszaható jogalkotás) ellen
 - Szalámi taktika, elindítanak egy adatbázist, majd folyamatosan növelik az megőrzési időt, és bővítik a felhasználási lehetőségeket (OEP)
- Az azonosítható személyes adat – személyes adat
 - Törvény mondja ki egy adatállományról, hogy az anonim (ezért az érintettek semmilyen jogát nem biztosítják) – miközben nem az, a szereplők könnyen azonosíthatók (TEA adatállomány)

Visszamenőleges jogalkotás tilalma

- Eredete: nulla poena sine lege (XVIII. század óta)
- Ha nincs (még) törvény, akkor nem lehet hozni egyet, amely visszamenőleges hatályú azért, hogy valamilyen büntetést (kényszerintézkedést) lehessen alkalmazni
- Szerencsére, ezt a jogi szakma jól ismeri.
- Alkotmánybíróság: 1992 óta elismert alapelv, a Jogalkotásról szóló törvény része. A különadót sem lehetett visszamenőlegesen bevezetni akkor sem, ha ezt a lehetőséget az Alaptörvénybe beleírták.
 - OEP adatkezelése: megőrzési idő 5-10-15-30 évre emelése, mindig akkor, amikor törölni kellett volna az adatokból
 - Korábbi OEP adatok visszamenőleges továbbítása a TEA adatbázisba
 - Korábbi OEP adatok visszamenőleges megnyitása a háziorvos, kezelő orvos és a gyógyszerész felé
- A felperes célja a maximum 10 éves megőrzési idő

A per eseményei I.

- Kereset benyújtása: 2016. január 19.
- 2015 végén kezdődött a levélváltás az OEP-pel. Az ügyben, arra hivatkozott, hogy az EMMI állásfoglalását várják.
- Az EMMI egy olyan állásfoglalást bocsátott ki, amely szerint az OEP adatkezelésére nem vonatkozik a visszamenőleges jogalkotás tilalma (Miért? Mintha az nem lenne brutális kényszerintézkedés?)
- A felperes alkotmánybírószági határozatokra hivatkozott, és kérte az Európai Unió Bíróságának megkeresését előzetes döntéshozatali eljárás céljából.
- Valójában a pert a 95/46/EK irányelv 8. cikkére alapozva indította el,
- 2016. március 30-án elsőfokú ítélet – siker: nem lehetséges visszaható hatályú jogalkotás. Azonban nem került sor az EUB megkeresésére sem,
- Az alperes fellebbezett az ítélet táblához az adatok megtartása érdekében.

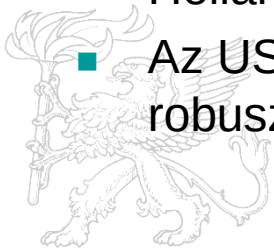
A per eseményei II.

- Másodfokú tárgyalás: 2016. november 11.
- A felperes megismétli érveit az Alkotmánybíróság határozataira, a Jogalkotásról szóló törvényre hivatkozva. Ismét kéri az EUB megkeresését,
- Az ítélet részben visszalépés: az ítélőtábla kimondja, hogy nem lehetséges a visszamenőleges jogalkotás, de megtalálja a *modus vivendit* – arra időszakra, amelyre nem volt meghatározva a megőrzési idő (1997-2006), a dokumentáció általános 30 éves megőrzési idejét tartotta alkalmazandónak,
- Elutasította az EUB megkeresését, a 95/46/EK 8. cikk és az Alapjogi Charta 47. cikkének érvényességének tárgyában,
- Erre a felperes a Kúriához fordult három dologban (2017. 03. 02.)
 - Kérte az ítélet törvényességi felülvizsgálatát, ugyanis nézete szerint az OEP nem kezel egészségügyi dokumentációt (erre van NAIH állásfoglalása)
 - Kérte az Alkotmánybíróság megkeresését nemzetközi egyezménybe ütközés miatt
 - Kérte az EUB megkeresését a 94/46/EK irányelv 8. cikke, Alapjogi Charta 47. cikke miatt.

Demográfiai adataik alapján a lakosok azonosíthatók

- Első publikáció Latanya Sweeny (1995)
- Massachusetts állam kormányzóját azonosította egy egészségbiztosító kutatási adatállományában születési dátum, irányítószám alapján.
- Az USA 1996-ban szövetségi törvényt hozott (HIPAA) az egészségügyi adatok védelme érdekében, amely bevezette a PHI (Protected Health Information), a limited dataset fogalmát. A demográfiai adatokkal együtt tárolt adatok a PHI-ba körébe tartoznak.
- A népszámlálási adatok alapján 87,1%-ra becsülte az egyértelműen azonosítható személyek számát (Kanada 95%, UK: 99%, Belgium, Hollandia 96+%, Magyarország: 78%)
- Az USA-ban 2000-ben nemzeti konzultáció volt annak érdekében, hogy egy robusztus anonimizálási módszert találjanak (privacy rule).

Magyar fejlemények

- Az EüM. létrehozta a TEA adatállományt, amely a PHI körébe tartozó adatokat tartalmaz (sőt a vényazonosítót is), amelyről a törvény mondja ki, hogy anonim (?),
- Visszamenőleges kényszerintézkedéssel jön létre az állomány,
- Az adatvédelmi hatóság nem lépett fel ellene – lojalitása miatt,
- Néhány év múlva létrejön a vényadatok üzletszerű kereskedelme (felvásárlása) Magyarországon, amelyet bántatlanul és egyre kiterjedtebben lehet üzni, miközben betiltották az EU jobb érzésű országaiban,
- Az Ab. elutasítja a 937/B/2006 indítványt, azon az alapon, hogy törvény (és rendelet) együtt mondja ki, hogy személyes adat a TEA-ba nem továbbítható, és akkor a jogalkalmazó nem is továbbíthat ilyet (de nem vizsgálta meg, hogy valójában mi történik),
- A felperes belekezdett a népességnyilvántartó (KEKKH) adatai alapján végzett kutatásba, amelynek a végén kiderült, hogy az emberek 78%-a egyértelműen azonosítható (pseudoiker-párok esetén ez 95%)

A per eseményei I.

- 2012. június 7-én, a felperes megkapta az OEP-től a kapcsolati kódját (ha kellett volna, akkor pert indított volna érte),
- 2013-ban panaszt tett a GYEMSZI ellen az adatvédelmi hatóságnál, mert nem volt kinevezett belső adatvédelmi felelős (kétszer),
- 2014. március 12-én kérte, hogy a megszerzett kapcsolati kódot felhasználva, a GYEMSZI adjon másolatot a tárolt adatairól (ez implicit módon egyből bizonyítja is, hogy személyes adatokat kezelnek)
- 2014. december 3. Kereset benyújtása a Szegedi Törvényszéken
- 2015. február 2. A Szegedi Törvényszék elutasítja a keresetet azon az alapon, hogy a felperes által előterjesztett azonosítási módok fikciók.
- Fellebbezés a Szegedi Ítéltáblához, érvelés egy a parlament.hu-ról kinyomtatott parlamenti képviselő önéletrajzával,

A per eseményei II.

- 2015. június 22-én a Szegedi Ítélőtábla új eljárásra utasítja az elsőfokú bíróságot, azon az alapon, hogy nem végzett bizonyítási eljárást, nem tárta fel a bizonyítékokat teljes mértékben,
- Az ítélőtábla elutasítja az EUB megkeresését, de kimondja, hogy érvényes az Alapjogi Charta 8. cikke, valamint a 95/46/EK irányelv (26) preambuluma – *ekkor kerül bele az EESzT fejezetbe, hogy a kapcsolati kóddal tárolt adatokat is megismerhetik az érintettek*
- 2015. szeptember 28-án megismételt tárgyalás a Szegedi Törvényszéken,
- Az felperes javasolja a NAIH megkeresését az Alkotmánybíróság 4/2015. (II. 9.) határozatában foglaltak alapján,
- 2017. március 6-án a felperes kérte a bíróságot, hogy folytassa pert, és állapítsa meg, hogy a NAIH megkeresése sikertelen maradt,
- A felperes hivatkozott az EUB C-582/14. számú ítéletére, amely a NAIH nélkül is választ ad a kérdésre.

Tanulságok

- Magyarországon nincsenek adatvédelmi perek, mert eleve nem is lehet ilyeneket indítani.
- A bíróságok semmilyen rutinnal, gyakorlattal nem rendelkeznek.
- Még mindig az a szemlélet, hogy hatósági orvoslás folyik, az egészségügyi intézmény egy hatóság, büntetés végrehajtó intézet, amely bármilyen kényszerintézkedés fogyanatosíthat – jogorvoslat nélkül.
- A bíróságok megpróbálják elkerülni az Európai Bíróság megkeresését.
- A magyar állam nagyon meg fog lepődni az EU adatvédelmi irányelv hatályba lépése napján. Gyökeres fordulat következik be. A betegeknek hirtelen lesznek jogaik.
- Ugyanakkor az adatvédelmi esetjog, a példák és ügyek alacsony száma miatt, évekbe telik majd bármit is elérni.

Köszönöm a figyelmet!